

Stefan Moysa

"Das Wort und die Mystik", t. I-II, Adrienne von Speyr, Einsiedeln 1970 : [recenzja]

Collectanea Theologica 51/3, 216-217

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jego Matka. Autor bada następnie teologiczną interpretację danych Pisma Świętego w ciągu pierwszych wieków chrześcijaństwa i stwierdza, że używane wówczas sformułowania były przekąźnikiem rzeczywistości transcendentnych, nie zaś świadectwem o faktach historycznych. Między innymi dużą uwagę poświęca dziewiczemu narodzeniu się Chrystusa z Maryi i nie wypowiadając się na temat samego fizycznego faktu mówi, że istnieje tu analogia z nowym narodzeniem się z wiary, które dokonuje się przez chrzest.

Trzecia część książki zawiera propozycje autora w sprawie współczesnego mówienia o Maryi. Powraca tu jeszcze do problemu dziewictwa stwierdzając, że jego wyznawanie nie może być połączone z pogardą dla seksualności. W przedstawianiu tego zagadnienia sam jednak pozostaje ostrożny i innym tę ostrożność doradza. Dalej wskazuje, że macierzyństwo Maryi należy tłumaczyć w ten sposób, iż nastąpiło tu najwyższe udzielenie się Boga ludzkości. Wyjaśnia też, że świętość Maryi należy rozumieć od strony udzielania się Boga Jej osobie. Autor poddaje również reinterpretacji zbawcze znaczenie posłannictwa Maryi i Jej tytuły, jak Pośredniczka łask i Współodkupicielka.

Müller jest zdania, że w kulcie Matki Chrystusa powinna odgrywać czołową rolę jej postawa wiary, która przejawiała się w słuchaniu słowa i jego całkowitym wypełnieniu. W ten sposób bowiem przedstawia nam Maryję Nowy Testament.

Książka wymagałaby szerokiej dyskusji w naukowych, obszernych opracowaniach. Przedmiotem tej dyskusji będzie na pewno zagadnienie, o ile w przekazach wiary można abstrahować od faktów historycznych i czy ich zakwestionowanie nie poddaje w wątpliwość samego przekazu wymiaru transcendentnego. Już obecnie można jednak stwierdzić, że książka jest ciekawym przyczynkiem do metodologii teologicznej i na pewno nie pozostanie bez wpływu na rozwój mariologii współczesnej.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Adrienne von SPEYR, *Das Wort und die Mystik*, Einsiedeln 1970, Johannes Verlag, I. Teil: *Subjektive Mystik*, s. 294, II. Teil: *Objektive Mystik*, s. 576.

Jest to 5-ty i 6-ty tom dzieł pośmiertnych Adrienne von Speyr, które wydaje jej kierownik duchowny Hans Urs von Balthasar. Wydawca systematyzuje luźne, dyktowane przez autorkę, rozważania, przy czym od niego pochodzą zarówno tytuł całości oraz rozdziałów i podrozdziałów. Tytuł: „słowo i mistyka” ma wyrażać przekonanie autorki, że nie może być prawdziwej mistyki poza objawieniem chrześcijańskim, tak jak jest ono dane w pismach Starego i Nowego Testamentu oraz w chrześcijańskim *Credo*. Wydawca wprowadza też ogólny podział na mistykę subiektywną, która opisuje doświadczenia religijne osób, jakie występują w pismach objawionych oraz mistykę obiektywną, która omawia treść zawartych tam doświadczeń religijnych. Oczywiście podział ten nie jest i nie może być adekwatny i to nie tylko z tej racji, że autorka łącznie przedstawia obydwa aspekty, ale również dlatego, iż treści doświadczenia mistycznego z natury rzeczy nie da się całkowicie oderwać od samego aktu religijnego.

W części pierwszej mamy więc przedstawioną mistykę pewnych postaci Starego i Nowego Testamentu jak Adam, Hiob, Ezechiel, Paweł, Jan, Szcze-pan. Podczas gdy — zdaniem autorki — św. Paweł był zachwycony do „trzeciego nieba”, ale tylko przejściowo, Jan trwał w miłosnej kontemplacji, którą się cieszył w znacznie większym zakresie niż Paweł. Dużą uwagę poświęca autorka mistyce Triduum Paschalnego, w szczególności mistyce Męki. Szczególne miejsce zajmuje tam cierpienie w Ogrodzie Oliwnym, spowodowane przede wszystkim napięciem między wolą Bożą a wolą ludzką Chrystusa, napięciem, które Jezus w sposób doskonały przezwycięża.

W tej samej części porusza autorka sprawę różnych form, w których przejawia się mistyka, jak też kryteriów jej prawdziwości. Wśród form wymienia wizje i ekstazy. Autorka nieraz doświadczała tych pierwszych; szczególnie wyraźnie ukazywali się jej święci, np. św. Ignacy. Przeżywała ona również ekstazy za wzorem św. Teresy Wielkiej czy św. Marii Małgorzaty Alacoque. Wśród kryteriów autorka zwraca szczególną uwagę na „kościelność”. Mówi, że Kościół osadza mistyka w pewnym centralnym miejscu, to znaczy dyktuje mu określony sposób modlitwy. Tylko Bóg może go z tego centrum wyprowadzić przez działanie, które autorka nazywa rośnięciem modlitwy.

Materiał części drugiej został uporządkowany przez wydawcę z grubsza według artykułów chrześcijańskiego *Credo*. Punktem wyjścia jest Bóg „zawsze większy”, następnie rozważane są: stworzenie, Trójca Święta, Matka Boża, Chrystus w swoich tajemnicach, Duch Święty i Kościół wraz z sakramentami. Poszczególne partie zostały potraktowane nierównomiernie. Szczególnie obszerne są rozważania dotyczące czyśćca. Autorka porównuje go do pewnej postawionej przez Chrystusa granicy między złem a dobrem. W czyścisku zło zostaje spalone i odrzucone, dobro zaś przyjęte przez Boga. Obszerne jest też potraktowana sprawa życia wiecznego, do której autorka stale powraca. Można powiedzieć, że centralnym momentem książki jest wzajemne otwarcie na siebie nieba i ziemi. Bóg ze swymi świętymi i aniołami otwiera się ku ziemi, a ziemia dzięki wcieleniu Syna Bożego otwiera się ku niebu. Chrystus poznawany w doświadczeniu mistycznym jest ośrodkiem tego otwarcia.

Książka pozostanie we współczesnej literaturze teologicznej jedynym w swoim rodzaju zjawiskiem. Zawiera bowiem nie tylko fascynujący opis różnych zjawisk mistycznych, ale również ściśle na doświadczeniu opartą teorię tych zjawisk. Dzieło może być wielką pomocą dla tych, których Bóg na tę drogę powołał, jak również dla teoretyków mistyki.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Josef SUDBRACK SJ, *Wege zur Gottesmystik*, Einsiedeln 1980, Johannes Verlag, s. 163.

Daje się dzisiaj zauważyć wzrastające zainteresowanie buddyzmem Zen i innymi medytacjami wschodnimi, zagłębianiem się w siebie, pragnieniem własnej realizacji. Są to przejawy poszukiwania sensu życia na drodze doświadczalnej, jaka przybiera często postać doświadczenia religijnego. Takim doświadczeniem *par excellence* natomiast jest mistyka chrześcijańska, do której autor pragnie wprowadzić czytelnika.

Rozdział wstępny dotyczy ogólnych zasad mistyki chrześcijańskiej. Autor zwraca uwagę, że nie można jej zrozumieć czysto teoretycznie. Jakikolwiek poszukiwanie musi tu być poprzedzone osobistą decyzją zaangażowania się na tej drodze. Chcąc zrealizować mistykę chrześcijańską, trzeba zaangażować się w wiarę. Jednym z najwyraźniejszych kryteriów, że człowiek postępuje ku mistyce jest „przeżycie nocy”, o którym mówi św. Jan od Krzyża. Przeżycie takie bowiem świadczy, że doświadczenie mistyczne krąży wokół Boga, a nie wokół samego siebie. W tym leży sedno sprawy, do którego autor we wstępnym rozdziale stale powraca zadając pytanie czy mistyka jest dialogiem i spotkaniem czy zagłębianiem się w własnym bycie. W tej alternatywie leży właśnie rozróżnienie między mistyką chrześcijańską, a naturalną. Autentyczna mistyka chrześcijańska będzie najintymniejszym spotkaniem z Bogiem. Wschodnie mistyki realizują przede wszystkim zagłębianie się w swoim istnieniu przy pomocy sił natury.

W następnych rozdziałach autor opisuje doświadczenie mistyczne w trzech